

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ(การสำรวจ) และวิธีทางเชิงคุณภาพอันเป็นการวิจัยที่ยึดหลักการผสมผสานทางวิธีวิทยาการวิจัยให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ซึ่งจะนำเสนอตามลำดับต่อไปนี้

3.1 วิธีกรวิจัย

โครงการวิจัยนี้ทำการศึกษาเชิงพรรณนา และวิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้ดำเนินการดังนี้

1. การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Method) การทบทวนกรอบแนวคิดทฤษฎี และวรรณกรรมที่ผ่านมา รวมทั้งจากเอกสารต่างๆ และจากแหล่งทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง เอกสารประกอบการสัมมนา หนังสือราชการ ผลงานวิจัย และสถิติต่างๆ อาทิ ปัญหาแรงงานสัมพันธ์ หรือข้อพิพาทแรงงาน ในสถานประกอบการ เป็นต้น ตลอดจนรายงานต่างๆ เกี่ยวกับการแรงงานสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สำหรับข้อมูลต่างประเทศจะศึกษาจากเอกสาร และข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ทางอินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาและข้อเสนอแนะขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลแรงงานสัมพันธ์ของต่างประเทศ

ในกรณีการแรงงานสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จะเน้นการศึกษาที่ประเด็นตัวแบบหรือรูปแบบการปฏิบัติทางแรงงานสัมพันธ์บางรายการที่น่าสนใจ หรือมีความเด่นของประเทศนั้นๆ และสมควรนำมาส่งเสริมการปฏิบัติในประเทศไทย โดยเน้นประเทศที่มีการพัฒนาระบบแรงงานสัมพันธ์ก้าวหน้ากว่าประเทศไทยรวม 10 ประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สหราชอาณาจักร ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลีใต้ มาเลเซีย และสิงคโปร์ เพื่อให้เห็นความแตกต่างประเด็นตัวแบบหรือรูปแบบการปฏิบัติทางแรงงานสัมพันธ์ และนำเสนอแนวทางการส่งเสริมแรงงานสัมพันธ์ของภาครัฐในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับประเด็นต่อไปนี้ 1) การเจรจาต่อรองร่วม 2) การปรึกษาหารือร่วม 3) การจัดการข้อพิพาทแรงงาน 4) การมีส่วนร่วมระหว่างลูกจ้างและนายจ้าง 5) การส่งเสริมแรงงานสัมพันธ์ของภาครัฐ 6) การจัดการแรงงานสัมพันธ์ในระดับอุตสาหกรรม และ 7) การแรงงานสัมพันธ์กับการเมือง แหล่งข้อมูลต่างประเทศนี้ได้ศึกษาจากเอกสารและข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ทางอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้อง

2. การศึกษาภาคสนาม (Field Method) ประกอบด้วย

2.1 การสำรวจข้อมูล โดยใช้แบบสำรวจสถานประกอบการในภาคธุรกิจเอกชน และรัฐวิสาหกิจที่ได้เลือกเป็นตัวอย่าง ทั้งในสถานประกอบการที่มีสภาพแรงงานและไม่มีสภาพแรงงานหรือองค์กร ลูกจ้าง

2.2 การสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview) ถึงการประเด้นปัญหาแรงงานสัมพันธ์ และการส่งเสริมการแรงงานสัมพันธ์ รวมทั้งแนวทางการพัฒนา ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำ และผู้บริหารด้านแรงงานสัมพันธ์ทั้งภาครัฐ นายจ้าง และลูกจ้าง 5 ท่าน

2.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ทั้งฝ่ายนายจ้าง/ฝ่ายจัดการฝ่ายเจ้าหน้าที่ภาครัฐและฝ่ายลูกจ้าง และจากผู้มีประสบการณ์ใกล้ชิดกับสถานประกอบการและรู้ปัญหา ด้านแรงงานสัมพันธ์ของสถานประกอบการ เช่น กลุ่มที่ปรึกษาที่ทำงานด้านมาตรฐานแรงงานของผู้ประกอบการ

2.4 การเยี่ยมชมสถานประกอบการที่มีการปฏิบัติทางแรงงานสัมพันธ์ดีเด่น สถานประกอบการดีเด่น โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากสถานประกอบการทั้งที่มีสภาพแรงงานและไม่มีสภาพแรงงานขนาดสถานประกอบการ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ รวม 5 แห่ง และสังเกตเกี่ยวกับสภาพการทำงานสิ่งแวดล้อมภายในสถานประกอบการ

3.2 วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการสำรวจ กระทำในพื้นที่ทุกจังหวัดและเลือกตัวอย่างสถานประกอบการ ให้ครอบคลุมทุกประเภท ทุกขนาดทั้งในภาคธุรกิจเอกชนและรัฐวิสาหกิจ โดยพิจารณาจากสถานประกอบการที่มีสถิติการเกิดปัญหาแรงงานสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง สถานประกอบการที่ไม่เคยมีปัญหาแรงงานสัมพันธ์เลย และสถานประกอบการที่เติบโตขึ้นมาใหม่ในช่วงปี พ.ศ. 2544 - พ.ศ. 2548

การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ 1) ทำการสำรวจข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจสถานประกอบการในภาคธุรกิจเอกชนและรัฐวิสาหกิจ ที่ได้เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 76 จังหวัด โดยมีพื้นที่ที่ทำการศึกษาดำเนินการตามภาคต่างๆ ของประเทศ ได้แก่ กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ โดยทำการสำรวจกลุ่มตัวอย่างทั้งในสถานประกอบการที่มีสภาพแรงงานและไม่มีสภาพแรงงาน จัดแบ่งตามขนาดประเภทกิจการตามที่กระทรวงแรงงานจำแนก แต่กระจายให้แบบสอบถามที่ครอบคลุมการปฏิบัติทางแรงงานสัมพันธ์ของฝ่ายนายจ้างและลูกจ้าง 2) ใช้แบบสอบถามองค์การด้านแรงงานสัมพันธ์ต่างๆ 3) การสำรวจข้อมูลจากสถิติการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด (สสค.)

ผู้อำนวยการกลุ่มงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานพื้นที่(สรพ.) และ/หรือเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านแรงงานสัมพันธ์ของจังหวัดหรือพื้นที่และผู้แทนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกรุงเทพมหานคร

3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

โครงการศึกษาวิจัยนี้ มีประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่างที่ทำการวิจัยครอบคลุมประเภทของสถานประกอบการทั้งเอกชนและรัฐวิสาหกิจ ดังนี้

3.3.1 ประชากรในการวิจัย

ประชากรในการศึกษาค้างนี้ เป็นหน่วยของการศึกษา ได้แก่ นายจ้าง และลูกจ้าง ในสถานประกอบการแยกตามประเภทและขนาด สวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด (สสจ.) ผู้อำนวยการกลุ่มงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานพื้นที่ (สรพ.) และผู้แทนองค์กรด้านแรงงานสัมพันธ์ ทั้งในส่วนกลาง และในส่วนภูมิภาค 5 ภาค

3.3.2 กลุ่มตัวอย่าง

1) กลุ่มตัวอย่างสถานประกอบการและลูกจ้างอย่างละ 1,000 ตัวอย่าง รวม 2,000 ตัวอย่าง ได้ยึดตามหลักการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดีของประชากรที่ทำการศึกษาในพื้นที่ทุกภาคทั่วประเทศ จำนวนเป็นสถานประกอบการทุกขนาดทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก ครอบคลุมทุกประเภทของอุตสาหกรรมและสุ่มจากตารางสุ่มตามค่า การสุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมดังนี้ คือ

1.1) กลุ่มตัวอย่างพื้นที่ที่ทำการศึกษาใน 5 ภาค โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างที่เป็นระบบ ดังนี้ คือ แบ่งประชากรออกเป็น 5 เขต จำนวนกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีจับสลากพื้นที่ที่ทำการศึกษา ได้แก่

1.1.1) เขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี นครปฐม ปทุมธานี สมุทรปราการ และสมุทรสาคร

1.1.2) เขตพื้นที่ภาคกลาง ประกอบด้วย 20 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ชัยนาท ตราด นครนายก ประจวบคีรีขันธ์ ปราจีนบุรี เพชรบุรี ระยอง พระนครศรีอยุธยา ราชบุรี ลพบุรี สมุทรสงคราม สระแก้ว สระบุรี สิงห์บุรี สุพรรณบุรี และอ่างทอง

1.1.3) เขตพื้นที่ภาคเหนือ ประกอบด้วย 17 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร เชียงใหม่ เชียงราย ตาก นครสวรรค์ น่าน เพชรบูรณ์ แพร่ พะเยา พิจิตร พิษณุโลก แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน สุโขทัย อุตรดิตถ์ และอุทัยธานี

1.1.4) เขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 19 จังหวัด ได้แก่

จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร โยโสธร ร้อยเอ็ด
 เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ อุรธานี และอุบลราชธานี

1.1.5) เขตพื้นที่ภาคใต้ ประกอบด้วย 14 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกระบี่ ชุมพร
 ตรัง นครศรีธรรมราช นราธิวาส ปัตตานี พังงา พัทลุง ภูเก็ต ยะลา ระนอง สงขลา สตูล และสุราษฎร์
 ธานี

การสำรวจในแต่ละแห่งของสถานประกอบการดังกล่าวนี้ ได้ทำการเก็บ
 ข้อมูลจากเจ้าของหรือฝ่ายจัดการที่มีอำนาจเต็ม ในส่วนของลูกจ้างหรือแรงงานตัวอย่างในสถานประกอบ
 กิจการแต่ละแห่งได้ดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากแต่ละแผนกอย่างเป็นระบบ เพื่อทราบถึงสภาพปัญหา
 ของแรงงานสัมพันธ์ในสถานประกอบการ และความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยสาเหตุและปัจจัยที่นำไปสู่
 ความสำเร็จของการแรงงานสัมพันธ์

2) การดำเนินการสำรวจองค์กรและคณะกรรมการด้านแรงงานสัมพันธ์ครอบคลุม
 ทั้งภาคเอกชนและรัฐวิสาหกิจ ขององค์กรและคณะกรรมการเหล่านี้คือ สหภาพแรงงาน สหพันธ์แรงงาน
 สถานองค์การลูกจ้าง สมาคมนายจ้าง สหพันธ์นายจ้าง สถานองค์การนายจ้าง คณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์
 คณะกรรมการแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ คณะกรรมการส่งเสริมการแรงงานสัมพันธ์ ครอบคลุม
 สถานประกอบการตัวอย่าง ที่มีสถิติการเกิดปัญหาแรงงานสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง สถานประกอบการ
 ที่ไม่เคยมีปัญหาแรงงานสัมพันธ์เลย และสถานประกอบการที่เติบโตขึ้นมาใหม่

3) การเยี่ยมชมสถานประกอบการดีเด่นเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแรงงาน
 สัมพันธ์ภายในสถานประกอบการและสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ/นายจ้าง/ฝ่ายจัดการ ในสถานประกอบ
 กิจการดีเด่น โดยพิจารณาคัดเลือกจากสถานประกอบการดีเด่น 3 ปีซ้อน ที่มีองค์กรสหภาพแรงงาน และ
 ไม่มีองค์กรสหภาพแรงงาน รวมเป้าหมาย 6 แห่ง แต่สามารถเข้าเยี่ยมชมกิจการได้จริง 5 แห่ง

4) การสัมภาษณ์ระดับลึกและสนทนากลุ่มกับผู้เกี่ยวข้องในระบบไตรภาคี ได้แก่
 การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านแรงงานสัมพันธ์ ผู้เชี่ยวชาญ คณะกรรมการจัดซื้อพิพาทแรงงาน
 สัมพันธ์ เพื่อทราบถึงสภาพปัญหาของแรงงานสัมพันธ์ในสถานประกอบการ และความคิดเห็นเกี่ยวกับ
 ปัจจัยสาเหตุและปัจจัยสำเร็จแห่งการแรงงานสัมพันธ์ที่ดีและเหมาะสม

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง และการได้คืนแบบสอบถาม

1) กรณีสถานประกอบการ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การคัดเลือกจากประชากรที่ทำการศึกษามาโดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง 1,000 แห่ง โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) โดยมีรายละเอียดขั้นต้นของจำนวนตัวอย่าง ดังนี้

ขั้นที่ 1 คัดเลือกสถานประกอบการทั่วประเทศโดยแบ่งเป็นภาคต่างๆ 5 ภาค ได้แก่ กรุงเทพมหานคร เขตปริมณฑล ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ จากนั้นคัดเลือกสถานประกอบการในแต่ละภาคตามสัดส่วน

ขั้นที่ 2 คัดเลือกสถานประกอบการในจังหวัดต่างๆ ของแต่ละภาค ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นระบบตามสัดส่วน (Proportional Sampling) และการกำหนดโควตาของแต่ละภาคแต่ละเขต/

จังหวัด และแต่ละขนาดของสถานประกอบการ คำนวณสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละพื้นที่ ทั้ง 5 ภาค ให้ครอบคลุมทั้ง 76 จังหวัด เพื่อให้เป็นตัวแทนที่ดีของประชากรที่ทำการศึกษา

ขั้นที่ 3 แต่ละเขต/จังหวัด แบ่งสถานประกอบการตัวอย่างตามขนาด โดยแบ่งตามเกณฑ์การแบ่งขนาด (Size Establishment) ของกระทรวงแรงงาน ประกอบด้วย 3 ขนาด ได้แก่

ขนาดเล็ก คือ สถานประกอบการที่มีลูกจ้าง 1-49 คน

ขนาดกลาง คือ สถานประกอบการที่มีลูกจ้าง 50-299 คน

ขนาดใหญ่ คือ สถานประกอบการที่มีลูกจ้าง 300 คนขึ้นไป

ขั้นที่ 4 แจกแบบสอบถามนายจ้างและลูกจ้าง กลุ่มละไม่น้อยกว่า 1,000 ชุด และได้คืนจำนวนฝ่ายละ 1,000 ชุด รวม 2,000 ชุด โดยส่วนใหญ่ใช้วิธีทวงถามคืนแบบสอบถาม และสอบถามรายการที่ตอบให้สมบูรณ์ทางโทรศัพท์

2) กรณีสถานประกอบการรัฐวิสาหกิจ

ทำการสำรวจ 20% จากทั้งหมดประมาณ 50 แห่ง คือ 10 แห่ง และได้แบบสอบถามคืน 7 ชุด

3) กรณีองค์กรและคณะกรรมการด้านแรงงานสัมพันธ์

ได้ทำการสำรวจตัวอย่าง 5% จากองค์กรสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจและเอกชนที่มีอยู่ประมาณ 1,400 แห่ง โดยมีวิธีการคัดเลือกแบบสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้จำนวน 70 ตัวอย่าง ส่วนองค์กรด้านแรงงานสัมพันธ์ที่เป็นสภาองค์กรลูกจ้าง (11 แห่ง) และสภาองค์กรนายจ้าง (12 แห่ง) นั้นได้เก็บทั้งหมดจำนวน ส่วนสมาคมนายจ้าง สหพันธ์แรงงาน และสหพันธ์นายจ้าง รวมประมาณ

450 แห่ง ได้สุ่มเก็บ 5% รวม 23 แห่ง ส่วนคณะกรรมการด้านแรงงานสัมพันธ์นั้น ได้เก็บกับคณะกรรมการ ทั้งสามชุด จำนวนประมาณ 45 ราย โดยรวมได้แบบสอบถามในส่วนนี้คืน 71 ชุด แบ่งเป็นองค์กร ด้านแรงงานสัมพันธ์ 38 ชุด และคณะกรรมการด้านแรงงานสัมพันธ์ คือ คณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ คณะกรรมการแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ คณะกรรมการส่งเสริมการแรงงานสัมพันธ์ รวม 33 ชุด

4) กรณีสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด

ทำการสำรวจกับสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด 75 จังหวัด ทั่วประเทศ จังหวัดละ 1 คน และผู้อำนวยการกลุ่มงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานพื้นที่ในเขตกรุงเทพมหานคร 10 เขต รวมทั้งสิ้น 85 คน ดังนั้นจะได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละพื้นที่ ดังแสดงข้อมูลในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 แสดงพื้นที่ศึกษา ประเภทกลุ่มตัวอย่าง และจำนวนตัวอย่าง แยกเป็นรายภาค

ลำดับ ที่	พื้นที่ศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง				
		การสำรวจ ในสถานประกอบการ		สรพ./ สสค.	องค์กร แรงงาน สัมพันธ์	รวม
		นายจ้าง เจ้าของ สปก.	ลูกจ้าง			
1	กรุงเทพฯ	290	290	10	650	1,240
2	5 จังหวัดรอบกรุงเทพฯ	180	180	5	-	365
3	ภาคกลาง	155	155	20	-	330
4	ภาคเหนือ	145	145	17	-	307
5	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	130	130	19	-	279
6	ภาคใต้	100	100	14	-	214
รวม		1,000	1,000	85	650	2,735

หมายเหตุ คำย่อ

สปก. หมายถึง สถานประกอบการที่ตกเป็นกลุ่มตัวอย่าง

สรพ. หมายถึง กลุ่มงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานพื้นที่ 10 พื้นที่ ในเขตกรุงเทพมหานคร

สสค. หมายถึง สวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด

ตารางที่ 3.2 แสดงพื้นที่ศึกษา ประเภทกลุ่มตัวอย่าง และจำนวนตัวอย่าง ในเขตกรุงเทพมหานคร

ลำดับ ที่	พื้นที่ศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง			
		นายจ้าง เจ้าของอปก.	ลูกจ้าง	สรพ./ สสค.	รวม
1	พื้นที่1 ดุสิต ป้อมปราบศัตรูพ่าย พระนคร สัมพันธวงศ์	25	25	1	51
2	พื้นที่2 จตุจักร ดอนเมือง บางเขน บางซื่อ หลักสี่	18	18	1	37
3	พื้นที่3 ดินแดง พญาไท ราชเทวี ห้วยขวาง	36	36	1	73
4	พื้นที่4 บางรัก ปทุมวัน ยานนาวา บางคอแหลม สาทร	63	63	1	127
5	พื้นที่5 คลองสาน ธนบุรี บางพลัด บางกอกน้อย บางกอกใหญ่	22	22	1	45
6	พื้นที่6 คลิ่งชัน ทวีวัฒนา บางแค ภาษีเจริญ หนองแขม	13	13	1	27
7	พื้นที่7 จอมทอง ทุ่งครุ บางขุนเทียน บางบอน ราษฎร์บูรณะ	13	13	1	27
8	พื้นที่8 คลองเตย บางนา ประเวศ พระโขนง วัฒนา สวนหลวง	50	50	1	101
9	พื้นที่ 9 ดินนาขาว บางกะปิ ลาดพร้าว บึงกุ่ม วังทองหลาง	30	30	1	61
10	พื้นที่10 คลองสามวา สายไหม มีนบุรี ลาดกระบัง สะพานสูง หนองจอก	20	20	1	41
รวม		290	290	10	590

ตารางที่ 3.3 แสดงพื้นที่ศึกษา ประเภทกลุ่มตัวอย่าง และจำนวนตัวอย่าง เขต 5 จังหวัดรอบนอก กทม.

ลำดับ ที่	พื้นที่ศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง			
		นายจ้าง เจ้าของ สปก.	ลูกจ้าง	สรพ./ สสค.	รวม
1	นครปฐม	35	35	1	71
2	นนทบุรี	45	45	1	91
3	ปทุมธานี	20	20	1	41
4	สมุทรปราการ	50	50	1	101
5	สมุทรสาคร	30	30	1	61
รวม		180	180	5	365

ตารางที่ 3.4 แสดงพื้นที่ศึกษา ประเภทกลุ่มตัวอย่าง และจำนวนตัวอย่าง เขตภาคกลาง

ลำดับ ที่	พื้นที่ศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง			
		นายจ้าง เจ้าของ สปก.	ลูกจ้าง	สรพ./ สสค.	รวม
1	กาญจนบุรี	12	12	1	25
2	จันทบุรี	8	8	1	17
3	ฉะเชิงเทรา	8	8	1	17
4	ชลบุรี	23	23	1	47
5	ชัยนาท	5	5	1	11
6	ตราด	5	5	1	11
7	นครนายก	5	5	1	11
8	ประจวบคีรีขันธ์	8	8	1	17
9	ปราจีนบุรี	6	6	1	13
10	พระนครศรีอยุธยา	8	8	1	17
11	เพชรบุรี	8	8	1	17
12	ระยอง	16	16	1	33
13	ราชบุรี	8	8	1	17

ตารางที่ 3.4 แสดงพื้นที่ศึกษา ประเภทกลุ่มตัวอย่าง และจำนวนตัวอย่าง เขตภาคกลาง (ต่อ)

ลำดับ ที่	พื้นที่ศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง			
		นายจ้าง เจ้าของสปก.	ลูกจ้าง	สรพ./ สสค.	รวม
14	ลพบุรี	8	8	1	17
15	สมุทรสงคราม	3	3	1	7
16	สระแก้ว	3	3	1	7
17	สระบุรี	8	8	1	17
18	สิงห์บุรี	3	3	1	7
19	สุพรรณบุรี	8	8	1	17
20	อ่างทอง	2	2	1	5
รวม		155	155	20	330

ตารางที่ 3.5 แสดงพื้นที่ศึกษา ประเภทกลุ่มตัวอย่าง และจำนวนตัวอย่าง เขตภาคเหนือ

ลำดับ ที่	พื้นที่ศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง			
		นายจ้าง เจ้าของสปก.	ลูกจ้าง	สรพ./ สสค.	รวม
1	กำแพงเพชร	6	6	1	13
2	เชียงใหม่	30	30	1	61
3	เชียงราย	8	8	1	17
4	ตาก	11	11	1	23
5	นครสวรรค์	10	10	1	21
6	น่าน	3	3	1	7
7	เพชรบูรณ์	6	6	1	13
8	แพร่	5	5	1	11
9	พะเยา	3	3	1	7
10	พิจิตร	4	4	1	9
11	พิษณุโลก	11	11	1	23
12	แม่ฮ่องสอน	3	3	1	7

ตารางที่ 3.5 แสดงพื้นที่ศึกษา ประเภทกลุ่มตัวอย่าง และจำนวนตัวอย่าง เขตภาคเหนือ (ต่อ)

ลำดับที่	พื้นที่ศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง			
		นายจ้าง เจ้าของสปก.	ลูกจ้าง	สรพ./ สสค.	รวม
13	ลำปาง	17	17	1	35
14	ลำพูน	18	18	1	37
15	สุโขทัย	4	4	1	9
16	อุตรดิตถ์	3	3	1	7
17	อุทัยธานี	3	3	1	7
รวม		145	145	17	307

ตารางที่ 3.6 แสดงพื้นที่ศึกษา ประเภทกลุ่มตัวอย่าง และจำนวนตัวอย่าง เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลำดับที่	พื้นที่ศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง			
		นายจ้าง เจ้าของสปก.	ลูกจ้าง	สรพ./ สสค.	รวม
1	กาฬสินธุ์	5	5	1	11
2	ขอนแก่น	20	20	1	41
3	ชัยภูมิ	6	6	1	13
4	นครพนม	3	3	1	7
5	นครราชสีมา	29	29	1	59
6	บุรีรัมย์	8	8	1	17
7	มหาสารคาม	5	5	1	11
8	มุกดาหาร	3	3	1	7
9	ยโสธร	3	3	1	7
10	ร้อยเอ็ด	6	6	1	13
11	เลย	2	2	1	5
12	ศรีสะเกษ	3	3	1	7
13	สกลนคร	5	5	1	11
14	สุรินทร์	5	5	1	11

ตารางที่ 3.6 แสดงพื้นที่ศึกษา ประเภทกลุ่มตัวอย่าง และจำนวนตัวอย่าง เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ต่อ)

ลำดับที่	พื้นที่ศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง			
		นายจ้าง เจ้าของสปก.	ลูกจ้าง	สรพ./ สสค.	รวม
15	หนองคาย	3	3	1	7
16	หนองบัวลำภู	2	2	1	5
17	อำนาจเจริญ	2	2	1	5
18	อุดรธานี	9	9	1	19
19	อุบลราชธานี	11	11	1	23
รวม		130	130	19	279

ตารางที่ 3.7 แสดงพื้นที่ศึกษา ประเภทกลุ่มตัวอย่าง และจำนวนตัวอย่าง เขตภาคใต้

ลำดับที่	พื้นที่ศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง			
		นายจ้างเจ้าของสปก.	ลูกจ้าง	สรพ./ สสค.	รวม
1	กระบี่	4	4	1	9
2	ชุมพร	4	4	1	9
3	ตรัง	4	4	1	9
4	นครศรีธรรมราช	4	4	1	9
5	นราธิวาส	4	4	1	9
6	ปัตตานี	3	3	1	7
7	พังงา	15	15	1	31
8	พัทลุง	3	3	1	7
9	ภูเก็ต	3	3	1	7
10	ยะลา	28	28	1	57
11	ระนอง	4	4	1	9
12	สงขลา	17	17	1	35
13	สตูล	3	3	1	7
14	สุราษฎร์ธานี	4	4	1	9
รวม		100	100	14	214

3.4 เครื่องมือการเก็บข้อมูล

เครื่องมือในการศึกษาครั้งนี้เป็นประกอบด้วย

1) แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล มีทั้งหมด 4 ชุด ได้แก่

1.1) แบบสอบถามสำหรับสถานประกอบการและรัฐวิสาหกิจ ได้แก่ แบบสอบถามสำหรับนายจ้างและฝ่ายบริหาร ทั้งในภาคเอกชนและรัฐวิสาหกิจ

1.2) แบบสอบถามสำหรับลูกจ้างในสถานประกอบการทั้งในภาคเอกชนและรัฐวิสาหกิจ

1.3) องค์กรและคณะกรรมการด้านแรงงานสัมพันธ์ต่างๆ ได้แก่ แบบสอบถามที่ใช้ร่วมกันสำหรับสหภาพแรงงาน สหพันธ์แรงงาน สภาองค์กรลูกจ้าง สมาคมนายจ้าง สหพันธ์นายจ้าง สภาองค์กรนายจ้าง

คณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ คณะกรรมการแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ คณะกรรมการส่งเสริมการแรงงานสัมพันธ์

1.4) แบบสอบถามสำหรับสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด และผู้อำนวยการกลุ่มสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานพื้นที่หรือผู้แทน

2) แนวคำถามการสัมภาษณ์ (Structured Interview) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากบุคคลต่างๆ ที่เป็นผู้บริหาร ผู้นำองค์กร และผู้ทรงคุณวุฒิตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น

3) แนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในเวทีแลกเปลี่ยนจากภาคีต่างๆ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ตัวแทนองค์กรด้านแรงงานสัมพันธ์ และนักวิชาการ เป็นต้น

3.5 ลักษณะของเครื่องมือ

แบบสอบถามแต่ละชุดประกอบด้วยข้อคำถามห้าตอน ตอนแรกเป็นข้อมูลทั่วไป ตอนที่สองเป็นข้อมูลด้านการบริการองค์การด้านแรงงานและแรงงานสัมพันธ์ ตอนที่สามเป็นข้อมูลด้านศักยภาพ/อำนาจการต่อรองขององค์การ ตอนที่สี่เป็นข้อมูลด้านมาตรฐานแรงงาน และการปฏิบัติทางแรงงานสัมพันธ์ ตอนที่ห้าเป็นข้อมูลด้านปัญหาและข้อเสนอแนะ

3.6 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเตรียมความพร้อมของเครื่องมือ (แบบสอบถาม) ในการสำรวจ และทีมเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนลงภาคสนาม

2. ทำหนังสือชี้แจงวัตถุประสงค์เพื่อขอความร่วมมือในการทำวิจัย

2.1 การสำรวจสถานประกอบกิจการเอกชนและรัฐวิสาหกิจที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับเจ้าของหรือฝ่ายจัดการที่มีอำนาจเต็มหรืองานบริหารบุคคล และกับผู้แทนลูกจ้าง โดยครอบคลุมสถานประกอบกิจการ 76 จังหวัดทั่วประเทศ ใน 5 ภูมิภาค

2.2 การสำรวจกับองค์กรด้านแรงงานสัมพันธ์และคณะกรรมการด้านแรงงานสัมพันธ์ต่างๆ ได้แก่ คณะกรรมการแรงงานสัมพันธ์ คณะกรรมการกิจการสัมพันธ์ คณะกรรมการส่งเสริมการแรงงานสัมพันธ์ สภาองค์กรนายจ้าง สหพันธ์นายจ้าง สมาคมนายจ้าง สภาองค์กรลูกจ้าง สหพันธ์แรงงาน และสหภาพแรงงาน

2.3 การสำรวจกับสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดและกลุ่มงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานพื้นที่หรือผู้แทน ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเจ้าหน้าที่สวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัด และผู้อำนวยการกลุ่มงานสวัสดิการและคุ้มครองพื้นที่ หรือผู้แทนทุกจังหวัดไม่น้อยกว่า 75 จังหวัด จังหวัดละ 1 คน และในเขตกรุงเทพมหานคร 10 เขต

3. ทำการสัมภาษณ์ระดับลึกผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแรงงานสัมพันธ์ จำนวน 5 คน

4. ทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group) รวม 2 ครั้ง

5. เยี่ยมชมสถานประกอบกิจการดีเด่นครอบคลุมที่มีสหภาพและไม่มีสหภาพ

6. เปิดเวทีระดมสมองจากผู้แทนภาครัฐ องค์กรลูกจ้าง และนายจ้างที่เกี่ยวข้อง เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลโครงการวิจัยนี้ ได้เลือกวิธีการทางสถิติมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยได้ยึดถือวัตถุประสงค์ของถาวรวิจัยเป็นหลัก สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพนั้น ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการเปรียบเทียบในประเด็นต่างๆ ที่ศึกษาครอบคลุมการประเมินสถานการณ์ ประสิทธิภาพ กลไก กระบวนการ วิถีปฏิบัติทางแรงงานสัมพันธ์ และข้อคิดเห็นเพื่อการปรับปรุง เป็นต้น ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรม SPSS เวอร์ชัน 12 รวมทั้งโปรแกรมอื่นๆ ที่ทันสมัยและเหมาะสม เพื่อพรรณนาข้อมูลด้วยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรมีแนวโน้มใช้ค่าสถิติไคสแควร์ (Chi-Square) หรือสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Moment Correlation) และหรือค่าสถิติอื่นที่เหมาะสมโดยมีแนวทางการวิเคราะห์ดังนี้

1) นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามเชิงสำรวจทั้ง 4 ชุดตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้วิเคราะห์จำนวนแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมา

2) นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากการสำรวจทั้งหมด โดยใช้แบบสอบถามทั้ง 4 ชุดนำมาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

3) นำข้อมูลที่ได้ออกการสัมภาษณ์ระดับลึก ประเด็นการสนทนากลุ่ม มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปผลจากข้อมูลคำถามปลายเปิด การเยี่ยมชมสถานประกอบการกิจการดีเด่น และเวทีระดมสมองของภาคีต่างๆ

แนวทางการวิเคราะห์ทางสถิติมีดังนี้คือ

3.1) นำข้อมูลจากแบบสอบถามทุกชุดมาทำการตรวจสอบข้อมูลวิเคราะห์ทางสถิติ โดยการคำนวณค่าสถิติพื้นฐาน (Descriptive Statistics) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าการกระจายของข้อมูลหรือส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.2) หาคความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยค่าสถิติไคสแควร์ (Chi-Square) โดยทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4) นำข้อมูลทั้งหมดมาสรุปผลการศึกษา ปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะจัดทำเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์